RAPORT Z WARSZTATÓW RE_WITA STARE KORYTO WARTY 3, POZNAŃ 2017

Opracowanie: DARIA BULCZYŃSKA, DOMINIKA PAZDER

INFORMACJE OGÓLNE

Warsztaty Re_wita Stare Koryto Warty 3 odbywały się w dniach 17-18.03.2017 w Szkole Podstawowej nr 40 im. Mieszka I, na ul. Garbary 82 w Poznaniu. Zostały zorganizowane z inicjatywy Fundacji Made in Art oraz Oddziału Rewitalizacji Biura Koordynacji Projektów i Rewitalizacji Urzędu Miasta Poznania. Jest to trzecie przedsięwzięcie z serii warsztatów poświęconych temu obszarowi – dwie wcześniejsze inicjatywy zostały zrealizowane w latach 2010 i 2013.

Podczas pierwszej edycji za główny cel przyjęto poszukiwanie rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, które mogły przyczynić się do ożywienia kulturalnego tej przestrzeni. Dzięki warsztatom udało się nie tylko zwrócić uwagę na ten istotny problem, ale także zrealizować zamierzenia, dzięki którym Stare Koryto Warty stało się miejscem organizacji wielu interesujących imprez plenerowych przyciągających nie tylko mieszkańców dzielnicy Stare Miasto, ale także całego Poznania. Druga edycja warsztatów Re_wita Stare Koryto, została zrealizowana przede wszystkim z zamierzeniem przedyskutowania i sformułowania wytycznych, stanowiących bazę do stworzenia konkretnego projektu zagospodarowania Starego Koryta Warty, a także jego późniejszej realizacji. Ta edycja przyczyniła się do zagospodarowania fragmentu Starego Koryta Warty za Pawilonem Nowej Gazowni z przeznaczeniem na funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe, podkreślające zielony charakter tego miejsca.

Niestety mimo wielu długoletnich starań wszystkich, którym piękno tego obszaru leży na sercu, nie udało się zrealizować wszystkich zamierzeń, a także wypracować jednej wizji rozwojowej. Ze względu na ogromne koszty inwestycyjne, Stare Koryto Warty nie może być obecnie przywrócone do swej pierwotnej funkcji. Posiada ono jednak wielki potencjał rozwojowy, którego wykorzystanie i rozwinięcie wymaga jednak długofalowych planów, możliwych do wprowadzenia w ramach stopniowego procesu przekształceń. Teren Starego Koryta Warty ma dużą szansę stać się w przyszłości miejscem atrakcyjnym dla mieszkańców i turystów, szczególnie ze względu na walory przyrodnicze i lokalizacyjne - położenie w ścisłym centrum miasta, pomiędzy Ostrowem Tumskim a Starym Rynkiem przy Trakcie Królewsko-Cesarskim.

CEL

Warsztaty dotyczyły obszaru Starego Koryta Warty, który fragmentami wciąż jest mało homogeniczny, nieatrakcyjny i funkcjonalnie nieadekwatny do potencjału, jaki posiada. Z tych względów dzielnica Chwaliszewo wraz ze Starym Korytem Warty są objęte Miejskim Programem Rewitalizacji. Podczas tegorocznej edycji warsztatów uwaga została skupiona przede wszystkim na północnym odcinku Starego Koryta i placu Międzymoście, których przekształcenie funkcjonalne i przestrzenne są kluczowe dla wyartykułowania ciągłości

kompozycyjnej i wartości semantycznej układu urbanistycznego tej niezwykle wartościowej przestrzeni publicznej centrum Poznania.

Głównym celem było wypracowanie wizji rozwoju w odniesieniu do całego układu dawnej odnogi Warty oraz tak wartościowego kulturowo i historycznie sąsiedztwa Ostrowa Tumskiego i Starego Rynku. Jednym z założeń było określenie współczesnej roli tego obszaru i nadanie mu nowego znaczenia poprzez wyartykułowanie jego historycznej przeszłości i wprowadzenie współcześnie atrakcyjnych rozwiązań przestrzennych. Warsztaty miały na celu poszukiwanie rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, które byłyby satysfakcjonujące dla mieszkańców pod względem oferty rekreacyjnej, a równocześnie podkreślą tożsamość i walory tego obszaru. Zwiększenie poziomu atrakcyjności przestrzenno-społecznej Chwaliszewa wymaga wieloaspektowych działań oraz interwencji na poziomie infrastrukturalnym i ekonomicznym, ale również edukacyjnym i kulturalnym.

ZAŁOŻENIA

Głównym założeniem warsztatów było poszukiwanie rozwiązań całościowych, ideowych i możliwych do zrealizowania w horyzoncie czasowym dekady. Podczas otwarcia warsztatów zostało podkreślone, że projekty mają mieć charakter przyszłościowy, co oznacza, że ich celem nie jest jedynie zlikwidowanie obecnie istniejących na tym terenie parkingów buforowych, tylko identyfikacja współczesnej roli i znaczenia tego obszaru dla tożsamości Poznania i jego współczesnej oferty funkcjonalnej, skierowanej zarówno do mieszkańców, jak i turystów. Warsztaty miały przede wszystkim zainicjować myślenie o zmianie sposobu zagospodarowania północnego odcinka, analogicznie jak miało to miejsce w przypadku południowej części Starego Koryta, które w tej chwili funkcjonuje jako atrakcyjny i lubiany przez Poznaniaków park miejski.

UCZESTNICY

W warsztatach uczestniczyły osoby, którym zależy na rozwoju miasta i chcą czynnie wpływać na jego wygląd i zagospodarowanie. Biorący udział mieszkańcy miasta i dzielnicy, artyści, architekci, urbaniści i architekci krajobrazu, a także urzędnicy zajmujący się rewitalizacją i planowaniem przestrzennym oraz animatorzy kultury zostali podzieleni na pięć zespołów dyskusyjno-projektowych.

PRZEBIEG WARSZTATÓW

W ramach warsztatów zorganizowane zostały dwa spotkania. Pierwszy dzień miał charakter wprowadzający. Rozpoczął się oficjalnym powitaniem przez panią Andżelikę Jabłońską-Macowicz z Fundacji Made in Art oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Poznania pana Lecha Podbreza – kierownika Oddziału Rewitalizacji oraz panią Annę Rybarczyk-Robak, która przedstawiła zarys historii Starego Koryta i dorobek Oddziału w zakresie jego odnowy i rewaloryzacji, nawiązując jednocześnie do wcześniejszych edycji warsztatów Re_wita dotyczących obszaru Starego Koryta Warty. Prowadzącymi warsztaty były: Daria Bulczyńska (Ogrody Odnowa) oraz Dominika Pazder (Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej), która w ramach prezentacji wprowadzających przedstawiła w formie inspiracji dobre praktyki z Polski i zagranicy dotyczące aranżacji przestrzeni publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem tych o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym z zielenią miejską. Po podzieleniu na grupy projektowe, uczestnicy przystąpili do wstępnej pracy, poszukując pierwszych pomysłów, dyskutując i dokonując pierwszych szkiców na przygotowanych podkładach. Zadaniem pierwszego dnia warsztatów była identyfikacja i ocena stanu istniejącego w zakresie słabych i mocnych stron, a także określenie profilu obecnego i potencjalnego użytkownika tej przestrzeni. Te wstępne rozważania miały stanowić podstawę formułowania założeń projektowych oraz pożądanego kierunku zmian przestrzenno-społecznych tego miejsca. Kolejnym zadaniem dla grup dyskusyjno-projektowych było opracowanie hierarchizacji potrzeb, a zarazem pomysłów rozwojowych. Zakończeniem pierwszego dnia warsztatów była prezentacja wstępnych koncepcji projektowych zagospodarowania terenu, z określeniem pożądanych zasad jego funkcjonowania nawiązujących do zdefiniowanych potrzeb różnego typu użytkowników tej przestrzeni.

Kolejny dzień warsztatów rozpoczął się wizją lokalną i weryfikacją pomysłów w terenie. Spacer został wzbogacony bardzo interesującym wykładem na temat historii Chwaliszewa, który wygłosił dr Wojciech Mania. Po powrocie, grupy ponownie przystąpiły do prac projektowych, starając się uszczegółowić wstępne koncepcje. Opracowania wykorzystywały rysunki na mapach, szkice odręczne schematycznie ukazujące zasady działania nowo wprowadzanych elementów wyposażenia przestrzeni publicznej, czy innej skali rozwiązań przestrzennych, a także części opisowe. Współpraca osób z różnych grup wiekowych, o różnych profilach zawodowych i doświadczeniu w zakresie planowania przestrzennego, a także konieczność wejścia w rolę projektantów, przyczyniły się do konfrontacji różnych potrzeb, preferencji i punktów widzenia na temat obecnego i przyszłego funkcjonowania obszaru Starego Koryta Warty. W ramach burzy mózgów i wspólnej dyskusji w ramach grup projektowych, uczestnicy zwracali uwagę na aspekty trudne i konfliktogenne, a także kwestie sporne, co było potrzebne do zastanowienia się, dlaczego obecnie ta przestrzeń wygląda i funkcjonuje w takiej formie, nie jest ona satysfakcjonująca i nie spełnia oczekiwań w zakresie wyglądu, komfortu i bezpieczeństwa użytkowania. Zakończeniem warsztatów były prezentacje projektów poszczególnych grup, dyskusja nad przyjętymi rozwiązaniami oraz głosowanie i wybór najlepszej, zdaniem uczestników, pracy. Podczas

prezentacji poszczególne grupy przedstawiały autorskie wizje rozwojowe, jednak głosowanie na najlepszy projekt pozwoliło wyłonić koncepcję, która najbardziej odpowiadała przyjętym kryteriom, uwzględniała istniejące zasoby i uwarunkowania przestrzenne, a także zapewniała ofertę spełniającą oczekiwania większości uczestników.

DIAGNOZA

UŻYTKOWNICY

- mieszkańcy dzielnicy Stare Miasto, w tym grupy użytkowników wymagający odpowiedniej oferty przestrzennej jak dzieci i osoby starsze,
- mieszkańcy Poznania,
- artyści, ludzie kreatywni wolnych zawodów,
- młodzież i studenci z okolicznych szkół i uczelni,
- turyści.

ZAGOSPODAROWANIE – PROBLEMY

- chaos przestrzenny,
- brak spójności z częścią południową Starego Koryta,
- kolizyjność ruchu pieszego z ruchem kołowym,
- w widoku z pozycji człowieka trudno odczytywany jest układ urbanistyczny dawnego koryta Warty,
- brak przestrzennej artykulacji dawnych atrybutów Chwaliszewa – mostu i bram,
- otwarcie tyłów zabudowy mieszkaniowej na przestrzeń publiczną,
- nieodpowiednie wykorzystanie terenu,
- brak urządzeń terenowych i zieleni zapewniających możliwość rekreacyjno-wypoczynkowego użytkowania tego fragmentu Starego Koryta.

FUNKCJE - PROBLEMY

- brak ogólnodostępnych terenów o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym w tej części Starego Koryta,
- hałas i zanieczyszczenie od strony trasy szybkiego ruchu – ulice Estkowskiego/Wyszyńskiego,
- brak odpowiedniego zaplecza sportowego i gastronomicznego.

WYTYCZNE ROZWOJOWE/REWALORYZACYJNE

- strefowanie funkcji w obrębie obszaru rekreacyjno-wypoczynkowego w północnej części Starego Koryta na: kulturotwórcze i ożywiające miejskie życie przy Pawilonie Nowej Gazowni, reprezentacyjne na placu Międzymoście, podkreślające jego centralne położenie w układzie kompozycyjnym Starego Koryta, pełniącego funkcję serca całego założenia i istotnego elementu Traktu Królewsko-Cesarskiego, a także strefy aktywnego wypoczynku i sportu usytuowane w okolicach szkoły podstawowej, w kierunku ulicy Estkowskiego,

- nawiązanie do funkcji parkowej zlokalizowanej w południowej części Starego Koryta, dzięki czemu zostanie zachowana ciągłość funkcjonalna i ład kompozycyjny,
- zachowanie ciągłości szlaku pieszo-rowerowego wzdłuż zachodniej strony Warty – od Starego Koryta aż do Parku Szelągowskiego,
- nawiązanie kompozycyjne w układzie urbanistycznym do mariny zlokalizowanej w części północnej, po drugiej stronie ulicy Estkowskiego, a także podkreślenie poprzez elementy wyposażenia lub rysunek zagospodarowania dawnego charakteru przemysłowo-portowego Chwaliszewa,
- odzwierciedlenie w układzie topograficznym formy koryta rzeki poprzez podkreślenie różnicy w poziomach terenu,
- nawiązanie w sposób niedosłowny do historii miejsca i podkreślenie jego tożsamość poprzez elementy małej architektury o wysokich walorach artystycznych,
- wprowadzenie atrakcyjnej i zmiennej w czasie oferty funkcjonalno-przestrzennej, która zapewni możliwość uprawiania sportu na świeżym powietrzu, realizacji spotkań, pikników i innych przedsięwzięć m.in. działań kulturalnych służących integracji użytkowników tej przestrzeni, która powinna być międzypokoleniowa i niewykluczająca,
- zapewnienie dobrej dostępności obszaru dla wszystkich użytkowników, nadchodzących z różnych kierunków,
- zniwelowanie barier komunikacyjnych i przestrzennych (ograniczenie ruchu samochodowego, brak ogrodzeń, wygodne i bezpieczne przejścia), umożliwiając płynny przepływ ludzi pomiędzy dwoma częściami Starego Koryta,
- uwypuklenie naturalnych walorów Starego Koryta poprzez odpowiednią aranżację zieleni, z możliwością wprowadzenia elementów wodnych, wykorzystujących ekologiczne rozwiązania pozyskujące i wykorzystujące wodę opadową,
- wprowadzenie elementów małej architektury o podstawowych funkcjach (miejsca do siedzenia, wypoczynku, zabawy, oświetlenie, kosze na odpady itd.), które będą jednolite stylistycznie i poprzez swój plastyczny wyraz podkreślą charakter Starego Koryta,
- zapewnienie odpowiedniej iluminacji świetlnej, która nie tylko spełni wymogi bezpieczeństwa i zapewni wysoki komfort użytkowania tej przestrzeni, ale będzie stanowić dodatkowy walor wizualny, tak potrzebny w godzinach wieczornych i nocnych, a także dziennych w okresie jesienno-zimowym.

PROPONOWANE DZIAŁANIA DORAŹNE

- izolacja obszaru Starego Koryta od trasy szybkiego ruchu po stronie północnej poprzez wprowadzenie miękkiej przegrody wizualnej i akustycznej dzięki zastosowaniu szybko rosnącej zieleni,
- wprowadzenie w sąsiedztwie boiska małego obiektu o funkcjach zaplecza gastronomicznego, sanitarnego i rekreacyjno-sportowego,
- zmodernizowanie pod względem estetyki, bezpieczeństwa i ergonomii przejścia z ulicy Estkowskiego do Starego Koryta Warty,

- wprowadzenie przestrzeni z odpowiednią infrastrukturą dla psów – tzw. spacerniak dla czworonogów.

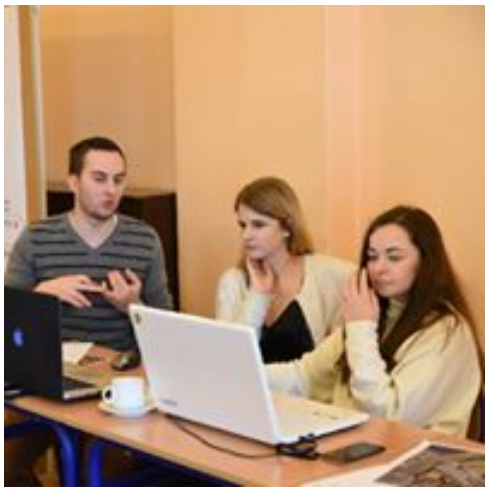
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

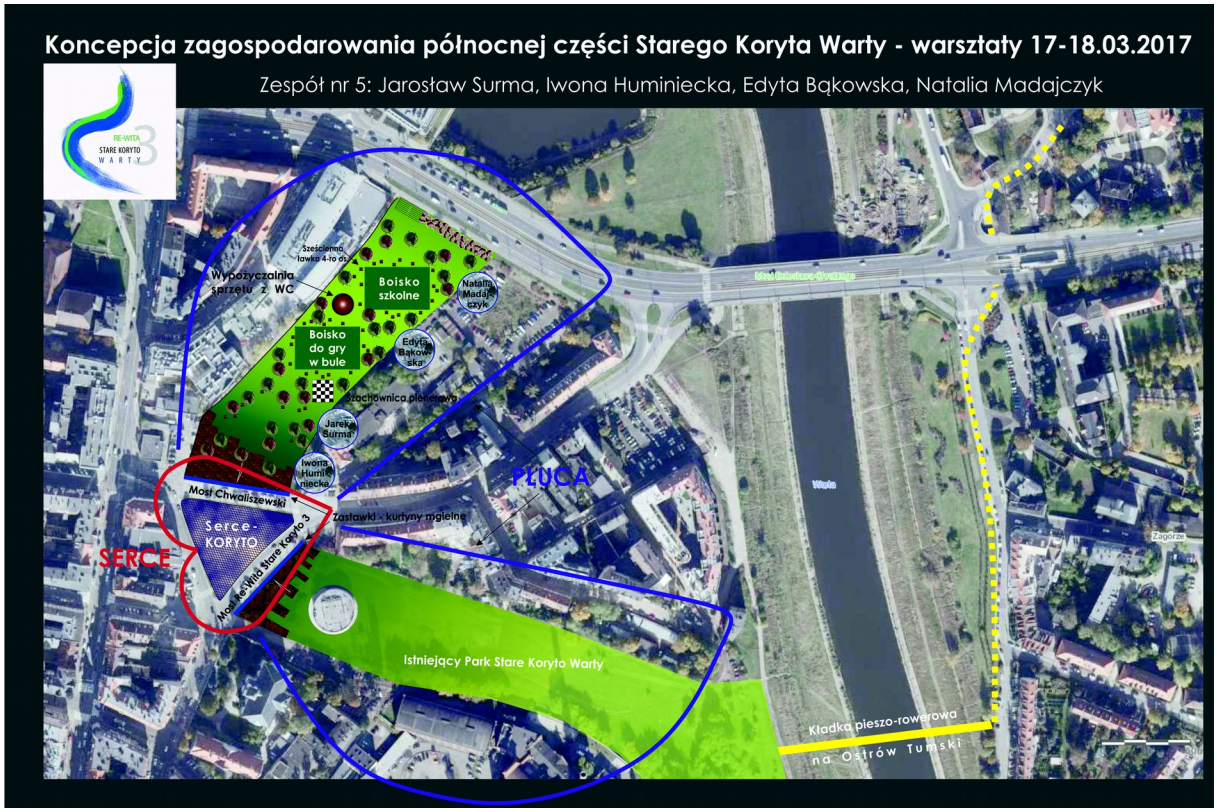

KONCEPCJA PROJEKTOWA – GRUPA 5

JAROSŁAW SURMA, IWONA HUMINIECKA, EDYTA BĄKOWSKA, NATALIA MADEJCZYK

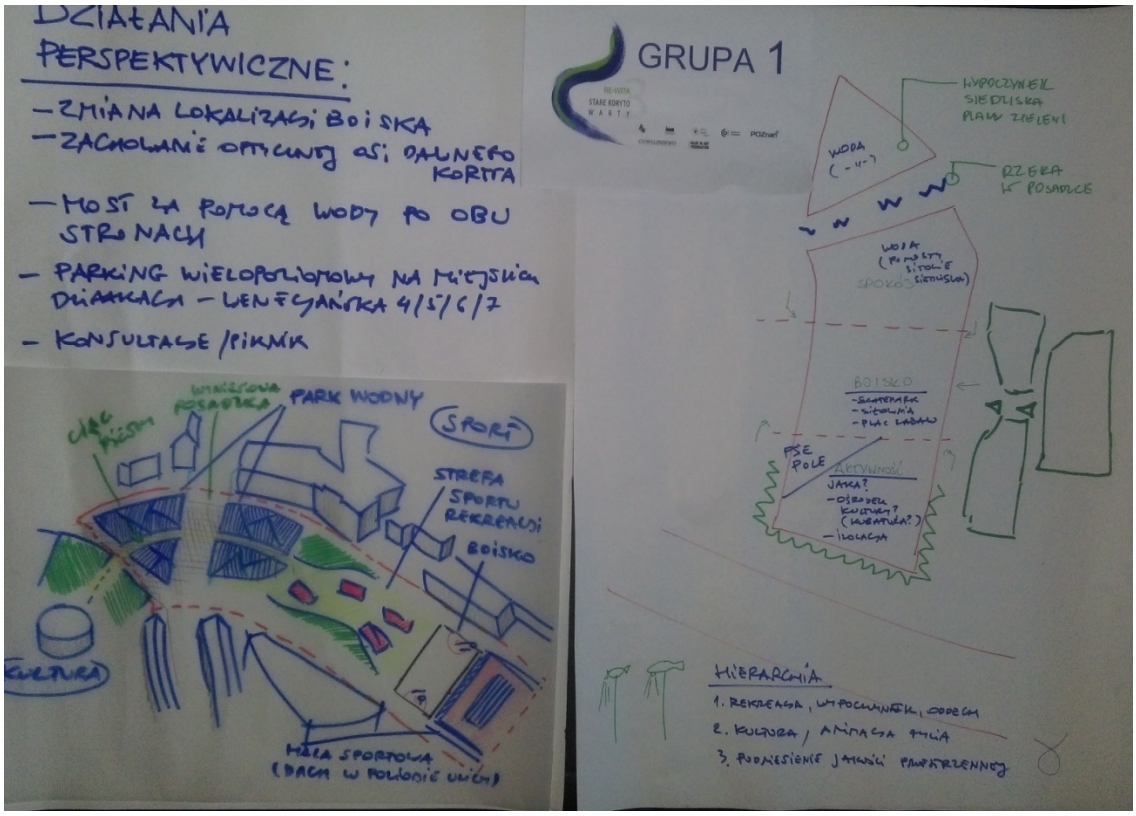

Praca autorstwa tego zespołu, w wyniku głosowania, w którym wzięli udział wszyscy uczestnicy i prowadzący warsztaty, uzyskała najwięcej głosów i została uznana za najlepszą propozycję projektową. Zwycięska koncepcja zakładała wprowadzenie w północnej części Starego Koryta Warty funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych. Zaproponowano zmianę lokalizacji boiska sportowego, odsuwając go od ulicy Estkowskiego i zapewniając tym samym większe bezpieczeństwo użytkowania. Od strony ruchliwej ulicy zaprojektowano strefę wyciszenia uzyskaną przez zieleń izolacyjną. Kierując się w stronę południową wprowadzono interesującą ofertę urządzeń terenowych służących zabawie i relaksowi (place do gry w bule i szachy) oraz wypożyczalnię sprzętu sportowego i wypoczynkowego (leżaki, hamaki, ringo). W założeniu, cały teren ma docelowo zostać pokryty nawierzchnią trawiastą, która daje możliwość kreatywnego i elastycznego wykorzystania. Nieregularnie rozmieszczone drzewa o regularnym pokroju mają zapewnić efekt ładu przestrzennego, przy zachowaniu naturalistycznego wyglądu roślinności. Ze strony północnej i południowej Starego Koryta zaproponowano łagodne zejścia w celu zapewnienia bezkolizyjnego ruchu pieszo-rowerowego poniżej poziomu ulicy do nowo zaprojektowanego obiektu na placu Międzymoście. Zaproponowany obiekt miałby pełnić funkcje gastronomiczną i ekspozycyjną.

Główną atrakcją obiektu jest jego transparentność, przewidziana na poziomie przegród: poziomej - stropodachu, jak i pionowych – ścian zewnętrznych. Zamierzona lekkość konstrukcji ma być zapewniona poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań technologicznych i materiałowych. Stropodach ma za zadanie zapewnić dopływ światła słonecznego w ciągu dnia, a w nocy dawać efekt migocącej tafli wody, dzięki iluminacji światłem sztucznym. Część niezabudowana, okryta jedynie nadwieszonym dachem, w przestrzeniach bramnych, wyposażona jest w kurtyny mgielne, które w sezonie letnim zwiększają wilgotność powietrza i obniżają temperaturę.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA - KONCEPCJE PROJEKTOWE

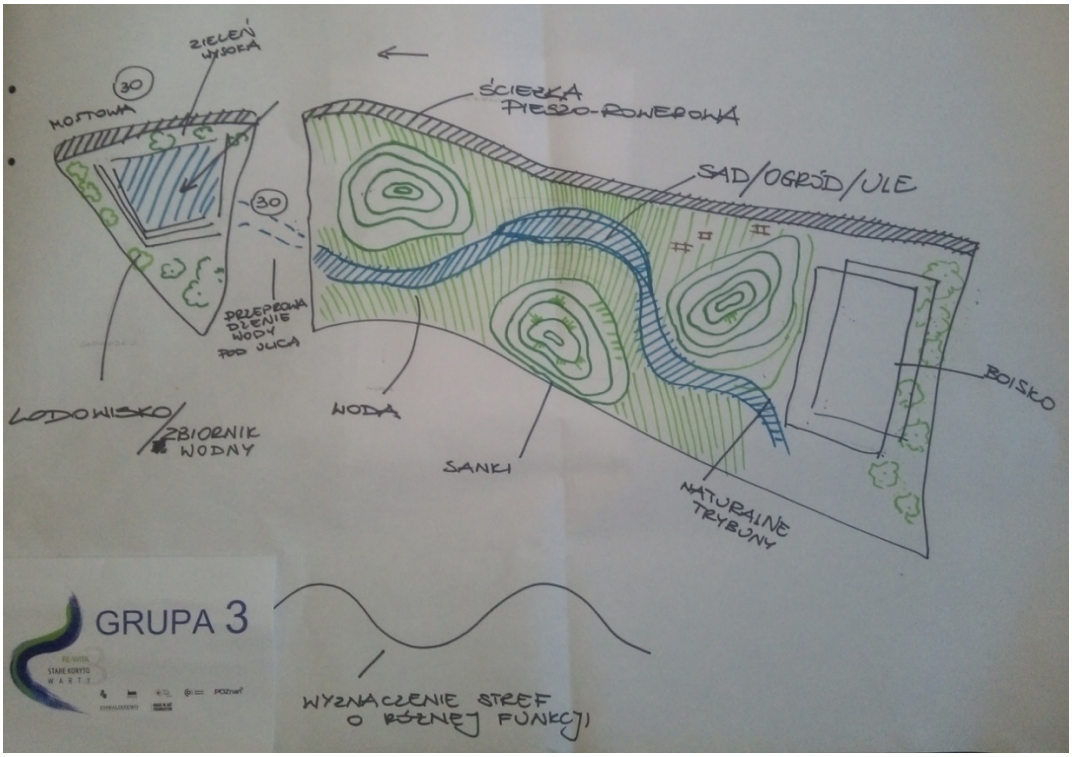
GRUPA 1

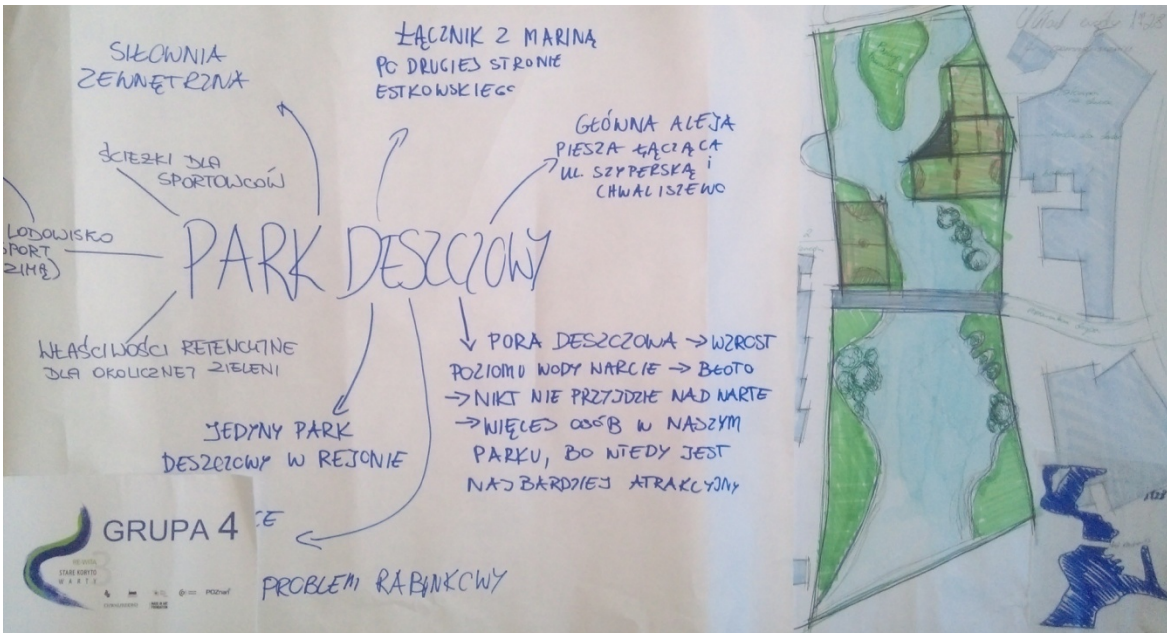
GRUPA 2

GRUPA 3

GRUPA 4

PODSUMOWANIE

Wypracowane koncepcje projektowe zagospodarowania północnego fragmentu Starego Koryta rzeki Warty w Poznaniu uwzględniały układ przestrzenny obszaru, zieleń i wyposażenie w elementy małej architektury. Każda z grup opracowała indywidualny pomysł na zagospodarowanie przestrzeni, jednakże pewne założenia powtarzały się.

Uczestnicy warsztatów wykazali się jednomyślnością w zakresie głównych kierunków zmian. W większości koncepcji podkreślano konieczność utrzymania zielonego charakteru przestrzeni Starego Koryta, ograniczania programu funkcjonalnego, a także zapewnienia małej architektury niezbędnej do zapewnienia atrakcyjności i komfortu użytkowania tego terenu. Głównym postulatem było wyartykułowanie w formie kompozycyjnej i przestrzennej układu starego koryta rzeki Warty. Często powtarzającą się ideą było tworzenie miejsc sprzyjających integracji międzypokoleniowej. Podkreślano konieczność nawiązania do istniejącej już aranżacji południowej części obszaru oraz kontynuację funkcji rekreacyjnej z wprowadzeniem dużej ilości zieleni. Plac Międzymoście pojawiał się w kontekście rozwoju funkcji kulturotwórczych oraz zaplecza usługowo-gastronomicznego. Wiele grup postulowało odgrodzenie zielenią starego koryta od intensywnie użytkowanej pod względem komunikacyjnym ulicy Estkowskiego. Zauważano także konieczność zachowania ciągłości przestrzennej szlaku pieszo-rowerowego od Parku Szelągowskiego aż po stare koryto Warty.

Wiele grup podkreślało również potrzebę stworzenia przestrzeni zapewniającej swobodny przepływ ruchu pieszego, bez konieczności przechodzenia przez jezdnię, szczególnie w okolicy placu Międzymoście. Wskazywano, że zapewnienie odpowiedniej ilości punktów świetlnych zapewni bezpieczeństwo i komfort użytkowania, a także współcześnie rozumianą atrakcyjność wizualną.

Warto podkreślić, że duże zainteresowanie udziałem w warsztatach oraz zaangażowanie uczestników w pracę, świadczą o tym, że kwestia docelowego zagospodarowania Starego Koryta Warty jest ważna nie tylko dla mieszkańców dzielnicy Stare Miasto, ale dla większości Poznaniaków. Dyskusje i praca w grupach projektowych były zorientowane na rozwiązaniu występujących na tym obszarze problemów i wskazywaniu rozwiązań, które wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców, zwiększą atrakcyjność oferty funkcjonalno-przestrzennej podkreślając rekreacyjny i wypoczynkowy charakter miejsca, a tym samym polepszą wizerunek centrum Poznania w oczach turystów.

Większość grup projektowych podkreślała, że obecne przeznaczenie funkcjonalne nie jest adekwatne do tego miejsca, nie uwypukla walorów znaczeniowych, przyrodniczych i przestrzennych Starego Koryta, nie zapewnia też możliwości egalitarnego i pełnego korzystania z niego. Zwracano uwagę na chaos przestrzenny i brak atrakcyjności tej przestrzeni, spowodowane wykorzystaniem jej na funkcje nie związane z rekreacją i skazujące ten obszar na dalszą degradację przez parkujące tam samochody, a także obecność wygrodzonego boiska przynależącego do szkoły podstawowej, zlokalizowanego w obrębie przestrzeni ogólnodostępnej – co powoduje wiele problemów, zarówno dla gestora boiska, jak i użytkowników nie związanych ze szkołą. Uczestnicy mieli oczywiście świadomość, że te niesatysfakcjonujące rozwiązania, nie są w tej chwili możliwe do zmiany, gdyż choć konfliktogenne, odpowiadają na część potrzeb mieszkańców miasta - w zakresie parkowania buforowego w sąsiedztwie ścisłego centrum, jak i zapewnienia odpowiedniego zaplecza sportowego dla szkoły podstawowej. Uczestnicy w projektach zwracali uwagę na konieczność wprowadzenia nowej aranżacji przestrzennej, nawet w formie tymczasowego zagospodarowania, skweru przy boisku sportowym od strony ul. Estkowskiego. Jest to teren, który intensywnie użytkowany przez lokalną społeczność oraz szkołę, wymaga niezbędnych przekształceń i doinwestowania, szczególnie pod kątem zapewnienia obecnym użytkownikom komfortu i bezpieczeństwa, ale też poprawy jego estetyki.

Opracowane przez grupy warsztatowe koncepcje zagospodarowania i rozwoju północnego odcinka Starego Koryta Warty, uwzględniały istniejące uwarunkowania i tożsamość miejsca, ale proponowały rozwiązania całościowe, możliwe do etapowego realizowania w ramach długotrwałego procesu odnowy, dążące do podwyższenia jakości wizualnej, funkcjonalnej i przestrzenno-społecznej tak ważnej przestrzeni publicznej, zlokalizowanej nad Wartą, niemal w samym centrum Poznania.